

N:o 174.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse af §§ 32 och 41 i nådiga förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 samt §§ 34 och 43 i nådiga förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863; gifven Stockholms slott den 3 april 1908.

Under återopande af bilagda utdrag af stadsrådsprotokollet öfver eklestastikärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga härmed fogade förslag till

1) lag om ändrad lydelse af §§ 32 och 41 i nådiga förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862, samt

2) lag om ändrad lydelse af §§ 34 och 43 i nådiga förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och förblifver Kungl. Maj:t Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städe välbevågen.

GUSTAF.

Hugo Hammarskjöld.

Förslag.

till

lag om ändrad lydelse af §§ 32 och 41 i nådiga förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862.

Härigenom förordnas, att §§ 32 och 41 i nådiga förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 32.

Protokoll — — — — — verkställa.

Det justerade protokollet skall, i den mån det ej uteslutande rör enskild persons förhållande, nästa sön- eller helgdag, då gudstjänst hålles, från predikstolen uppläsas.

§ 41.

Medlem — — — — — vederbör.

Medlem af församlingen, som vill styrka, att kyrkoråds eller skolråds beslut i församlingens gemensamma angelägenheter hvilar på orättvis grund, eller icke är i laga ordning tillkommet, eller står i strid med allmän lag eller författning, eller annorledes öfverskrider deras befogenhet, som beslutet fattat, äfvensom den, som tilltror sig kunna visa, att något af kyrkoråd eller skolråd fattadt beslut kränker hans enskilda rätt, äger, där ej beslutet var af rent förberedande eller verkställande art eller med afseende å öfverklagandet däraf i lag eller författning annorlunda är stadgadt, fullfölja talan mot beslutet i enahanda ordning som i mom. 1 bestämts för klagan öfver kyrkostämmas beslut; dock att diarii-utdrag, hvarom i samma mom. förmåles, skall, inom där stadgad tid, ingifvas till kyrkorådets eller skolrådets ordförande.

Försunmar klagande något af hvad sålunda för hvarje särskildt fall är föreskrifvet, må beslutet kunna gå i verkställighet.

Klaganden skall anses hafva af beslutet erhållit del den dag, då detsamma enligt § 17 eller § 32 offentligen kungjordes, och, i fråga om sådant kyrkoråds eller skolråds beslut, som på grund af stadgandet i § 32 ej blifvit offentligen uppläst, den dag, då beslutet blifvit honom genom utdrag af protokollet delgifvet.

Konungens befallningshafvande och domkapitlet böra gifva hvarandra af besvären del, när ärendet kan anses höra till gemensam behandling.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1909, men äger icke tillämpning å beslut af kyrkoråd eller skolråd, som fattats före nämnda dag.

Förslag

till

lag om ändrad lydelse af §§ 34 och 43 i nådiga förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863.

Häri genom förordnas, att §§ 34 och 43 i nådiga förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863 skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 34.

Protokoll — — — — — verkställa.

Det justerade protokollet skall, i den mån det ej uteslutande rör enskild persons förhållande, nästa helgdag, då gudstjänst hålles, från predikstolen i församlingens kyrka uppläsas.

§ 43.

Mom. 1. Den — — — — — vederbör.

Försummar — — — — — verkställighet.

Mom. 2. Den, som åt kyrkoråds eller skolråds beslut ej nöjes, äger att, där beslutet ej var af rent förberedande eller verkställande art, eller med afseende å öfverklagandet däraf i lag eller författning annorlunda ej är stadgadt, fullfölja talan mot beslutet under enahanda förutsättningar och i samma ordning, som i mom. 1 föreskrifvits för öfverklagande af kyrkostämmas eller kyrkofullmäktiges beslut; dock att diarii-utdrag, hvarom i mom. 1 förmäles, skall, inom där stadgad tid, ingifvas till kyrkorådets eller skolrådets ordförande; skolande i fråga om sådant kyrkoråds eller skolråds beslut, som på grund af stadgandet i § 34 ej blifvit offentligen uppläst, klaganden anses hafva af beslutet erhållit del den dag, då detsamma blifvit honom genom utdrag af protokollet delgifvet.

Mom. 3. Öfverståthållarämbetet och konsistorium böra gifva hvarandra af besvären del, när ärendet kan anses höra till gemensam behandling.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1909, men äger icke tillämpning å beslut af kyrkoråd eller skolråd, som fattats före nämnda dag.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet
inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stock-
holms slott den 3 april 1908.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena TROLLE,
Statsråden: ALBERT PETERSSON,
ALFRED PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
HAMMARSKJÖLD,
ROOS,
SWARTZ,
greffe HAMILTON,
greffe EHRENSVÄRD,
Malm.

Härefter anförde departementschefen, statsrådet Hammarskjöld:

»Uti skrifvelse till Konungen den 27 februari 1906 yttrade Riksdagen följande. Enskilda motionärer hade ifrågasatt ändring af gällande lagstiftning i syfte, att bestämmelser måtte meddelas om forum och besvärstid för klagomål öfver kyrkoråds och skolråds beslut samt i hvilka fall besvär finge öfver sådana beslut anföras. Saknaden af bestämmelser i detta ämne måste enligt Riksdagens förmenande betraktas såsom en brist i lagstifningen, så mycket mera kännbar, som dessa myndigheters beslut ofta på det närmaste berörde

enskildas förhållanden. Önskvärdheten af den ifrågasatta lagstiftningen hade än mera framträdt därigenom, att i de specialförfattningar, där kyrkoråd och skolråd inrymts beslutanderätt, föreskrift om rätt till besvär endast i några få fall meddelats. En annan olägenhet af här anmärkta förhållande förorsakades därigenom, att under nuvarande omständigheter kyrkoråds och skolråds beslut icke kunde anses hafva vid någon viss tidpunkt vunnit laga kraft. Om föreskrifter angående besvärsrätt i antydda hänseendet skulle komma till stånd, borde emellertid därvid ihåggommas, att ingalunda alla af kyrkoråd eller skolråd viktagna åtgärder och beslut vore af beskaffenhet att böra få öfverklagas. Ifrågavarande myndigheters verksamhet vore nämligen äfven af rent förberedande och verkställande art. I sådana fall torde besvär i allmänhet icke böra få anföras. Det torde ock vid en blifvande lagstiftning i ämnet böra tagas i öfvervägande, huruvida icke i vissa fall, där besvärsrätt medgäfves, bestämmelse borde meddelas därom, att beslutet, trots anförda besvär, finge gå i verkställighet.

Med stöd af hvad sålunda anförts anhöll Riksdagen, det täcktes Kungl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till erforderliga bestämmelser om rätt att fullfölja talan mot kyrkoråds och skolråds beslut.

Vid föredragning den 9 mars 1906 af denna Riksdagens skrifvelse täcktes Kungl. Maj:t låta anbefalla öfverståthållarämbetet, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i samtliga län samt de ecklesiastika konsistorierna att i ärendet afgifva underdåniga utlåtanden.

Innan jag går att redogöra för innehållet i de med anledning häraf inkomna yttranden, torde det tillåtas mig att i korthet angifva hufvuddragen af den föregående och nuvarande lagstiftningen i detta ämne.

Nådiga förordningen angående socknestämmor och kyrkoråd den 26 februari 1817, hvilken utgör en sammanfattning af de vid olika tillfällen under föregående århundrade utkomna stadgandena angående kommunal själfstyrelse, stadgar i § 15: »Den, som med kyrkoråds beslut icke åtnöjes, bör, innan nästa dag efter dess afkunnande tilländagår, sitt missnöje hos ordföranden anmäla och af honom begära hänvisning till fullföljande af sin klagan, hvilken hänvisning efter ärendets beskaffenhet gifves till den ort, som vederbör. Klaganden bör därefter inom den för klagan öfver sockenstämmobeslut i 9 § bestämda tid, räknad från beslutets afkunnande, sine besvär å ställe, dit han blifvit hänvist, ingifva. Försummas något häraf, hafve sin talan emot kyrkorådets beslut förlorat». Genom nådiga kungörelsen den 24 mars 1824 angående förändring och tillägg uti nyssnämnda förordning angående socknestämmor och kyrkoråd föreskrefs »att besvärs anvisning alltid bör beslutet åtfölja, ehvad detta munteligen afkunnas, eller skriftligen

meddelas, och bör den med beslutet missnöjde, sist nästföljande söndag därefter hos församlingens pastor eller den präst, som gudstjänsten förrättar, sina tillämnade besvär anmäla, och däröfver bevis taga.»

Nådiga förordningen om kyrkoråd den 29 augusti 1843, som tillkom efter förslag af kommitterade till kyrkolagens öfverseende, innehöll i § 11 följande ändrade föreskrift i fråga om besvär emot kyrkoråds beslut: »Den, med kyrkoråds åtgärd icke åtnöjes, bör genast sitt missnöje hos ordföranden anmäla och af honom begära hänvisning till fullföljande af sin klagan, hvilken hänvisning gifves till det domkapitel, hvarunder socknen lyder. Den missnöjde bör därefter, inom den för klagan öfver socknestämmobeslut bestämda tid, sitt missnöje å ställe, dit han blifvit hänvist, anmäla.»

Den kommitté, som efter nådigt uppdrag år 1859 afgaf förslag till förordningar om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad, om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd samt om landsting, intog i § 80 af förordningen om kommunalstyrelse på landet ett stadgande af innehåll, att i fråga om klagan öfver kommunalnämnds beslut i sådana mål och ärenden, hvilka nämnden, på grund af föreskrifter i särskilda allmänna förordningar hade att handlägga, skulle gälla hvad i dessa förordningar för hvarje fall funnes stadgadt, men föreslog i sitt förslag till förordning om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd icke något motsvarande stadgande i fråga om rätt till besvär öfver kyrkoråds eller skolråds beslut. För stadgandet i § 80 kommunalstämmoförordningen finnes intet motiv anfördt, men i motiveringen till kyrkostämmoförordningen anföres å sid. LIV och LV i kommitténs betänkande: »Då kyrko- och skolrådet genom § 52» (skall vara: § 32) »anvisas att vid sin förvaltning i egenkap af skolstyrelse ställa sig till efterrättelse de angående folkundervisningen gifna stadgar, är därigenom äfven den besvärsmätt öppen hållen, som mot styrelsens beslut kunde ifrågakomma.»

Den af kommittén föreslagna bestämmelsen i fråga om rätt till besvär emot kommunalnämnds beslut inflöt oförändrad i 1862 års förordning om kommunalstyrelse på landet, hvaremot något motsvarande stadgande icke förekommer i kyrkostämmoförordningen i fråga om kyrkoråds och skolråds beslut.

Jag öfvergår nu till att redogöra för de befogenheter, som enligt kyrkostämmoförordningen och särskilda författningar tillkomma kyrko- och skolråd samt vill i detta sammanhang äfven omnämna de fall, där besvärsmätt enligt nu gällande lagstiftning är medgifven i fråga om dessa myndigheters beslut.

Enligt § 22 i nådiga förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862, sådant detta lagrum ursprungligen lydde, tillkom det *kyrkorådet* att, i afseende på hvad till religionens och sedernas vård hör, vaka öfver efterlefnaden af därom gällande författningar; att upptaga frågor

om oordning och oskick vid samt försummelse af gudstjänsten, om uteblifvande från läsförhör, om oenighet i äktenskap, om olydnad mot föräldrar, samt om vårdslösad barnauppfostran; att vaka däröfver att spridande af vilseförande läror, såvidt möjligt vore, förekommes, samt kyrklig tvedräkt och söndring förhindrades; samt att vårda kyrkans angelägenheter.

Motsvarande stadgande i kyrkostämmoförordningen för Stockholm den 20 november 1863, § 24 mom. 1, innehåller enahanda föreskrifter, allenast med den skillnad, att sista punkten i anförda § i allmänna kyrkostämmoförordningen: »att vårda kyrkans angelägenheter» utbyts mot: »att förvalta medel, som blifvit under kyrkorådets vård ställda; att i alla frågor, som församlingens egendom eller eljest dess gemensamma rätt angår, bevaka och utföra församlingens talan vid alla de tillfällen, då icke särskildt ombud finnes vara af församlingen för sådant ändamål förordnadt; samt att äfven i allt öfrigt vårda kyrkans angelägenheter.»

Enligt båda de omnämnda förordningarna tillkommer det dessutom kyrkorådet — såväl som skolrådet — att ombesörja verkställighet af kyrkostämmans beslut i alla de fall, där ej sådan verkställighet åt vissa därtill utsedda personer blifvit uppdragen; att hafva öfverinseendet öfver de för särskilda verkställighetsbestyr af kyrkostämman utsedda personers förvaltning; att till kyrkostämman göra de framställningar och förslag, hvilka omständigheterna kunna påkalla; samt att afgifva de förberedande utlåtanden, som af kyrkostämman infordras.

I de genom dessa författningar meddelade allmänna bestämmelser angående kyrkorådets befogenhet har sedermera icke gjorts någon ändring.

Ytterligare stadganden förekomma emellertid, som nämnt, i andra lagar och författningar; så uti giftermålsbalken 14 kap. 1 §, där det heter, att, »där hat och bitterhet emellan man och hustru uppkommit och endera därom hos prästerskapet gör anmälan eller det eljest kunnigt varder; då skola makarna af kyrkoherden i församlingen varnas, efter ty i kyrkolagen sägs. Sämjas de ej ändå; varden inför kyrkorådet ytterligare varnade».

Vidare innehåller gällande folkskolestadga i § 51 ett stadgande, hvarigenom kyrkoråd tillerkännes befogenhet att, då föräldrar eller målsmän tredskas att efterkomma meddelade föreskrifter angående barnens skolgångsskyldighet, tilldela sådana föräldrar eller målsmän varning.

Uti nämnda förordningen angående särskilda sammankomster för andaktsöfning den 11 december 1868 stadgas befogenhet för kyrkorådet att — därest någon, som ej är präst eller enligt kyrkolagen berättigad att offentligen predika, vid sådan sammankomst för gemensam andaktsöfning, som ej är att hänföra till enskild husandakt, uppträder såsom lärare med andliga föredrag, som

anses leda till söndring i kyrkligt hänseende eller förakt för den allmänna gudstjänsten eller eljest till undergräfvande af religionens helgd — förbjuda honom att i berörda egenskap inom församlingen vidare uppträda. Öfverträdelse af sådant förbud är belagdt med bötesstraff.

Vidare har i lagen angående ändring i gällande stadganden om tillsättning af organist- och klockarbefattningar den 6 april 1894 föreskrifvits, att förslag till organist- eller klockarbefattning eller till båda dessa befattningar, om de äro förenade, skall upprättas af församlingens kyrkoråd.

Slutligen har i nådiga kungörelsen angående ordningen för meddelande af antagningsbevis för innehafvare af klockartjänster m. m. den 26 april 1895 föreskrifvits, att antagningsbevis för innehafvare af organist- eller klockarbefattning eller af båda dessa befattningar, om de äro förenade, skall meddelas af kyrkorådet.

Skolrådet tillkom, enligt § 22 i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 i dess ursprungliga lydelse — förutom hvad som under redogörelsen för kyrkorådets befogenheter omförmälts — att utöfva den vård om och befattning med folkskolan, som ditintills, enligt gällande stadga, varit särskild skolstyrelse uppdragen. Dessa skyldigheter angåfvos i nådiga stadgan angående folkundervisningen i riket m. m. den 18 juni 1842 och utvidgades genom särskilda författningar, hvarefter i förnyade nådiga stadgan angående folkundervisningen i riket den 20 januari 1882 och sedermera förnyade nådiga stadgan angående folkundervisningen i riket den 10 december 1897 berörda i äldre författningar omförmälda befogenheter uttryckligen angåfvos tillkomma skolrådet. Till följd häraf har skolrådet, bland annat, att utgöra styrelse för alla distriktets folkskolor, att utfärda tjänstgöringsbetyg för lärare, att upprätta förslag till besättande af lärartjänst, att antaga extra ordinarie m. fl. med dessa likställda lärare, att tilldela varning åt och eventuellt skilja ordinarie skollärare från befattningen, samt att vidtaga vissa åtgärder, då föräldrar eller målsmän tredskas att efterkomma föreskrifter om barnens skolbesök.

Enligt nådiga förordningen angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning den 31 oktober 1873 åligger det vidare »skolstyrelsen» d. v. s. skolrådet att, där främmande trosbekännares barn, som icke skall uppfostras i evangelisk-lutherska läran, fritages från undervisning däri i folkskola, tillse, att sådant barn genom målsmans försorg erhåller tillbörlig religionsundervisning.

Genom lagen angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn den 13 juni 1902 uppdrogs slutligen åt skolrådet att, där ej särskild barnavårdsnämnd af kyrkostämman tillsättes, utgöra sådan nämnd med uppgift att taga vård om de inom skoldistriktet varande barn, hvilka på grund

af föräldrars eller målsmäns lastbarhet, vårdslöshet eller oförmåga att ägna barnen nödig tillsyn äro i sedligt afseende så försummade, att särskilda åtgärder anses vara erforderliga för att förekomma deras vanartande, eller äro så vanartade, att hemmets och skolans uppfostringsmedel finnas otillräckliga för deras tillrättaförande.

Ofvan omförmälda stadgande i § 22 af kyrkostämmoförordningen den 21 mars 1862 erhöll, i sammanhang med utfärdande af nådiga kungörelsen angående understöd åt folkbibliotek den 16 juni 1905, följande förändrade lydelse: »Skolrådet tillhör: att utöfva vården om och befattningen med folkskolan; samt att, därest särskild styrelse för församlingsbibliotek ej finnes utsedd, handhafva förvaltningen och vården af sådant bibliotek». Motsvarande stadgande i förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm innehålles i mom. 2 af § 24 och lydde ursprungligen sålunda: »Skolrådet tillhör: att utöfva den vård om och befattning med folkskolan, som, enligt gällande stadga, är församlingens skolstyrelse uppdragen». Ifrågavarande moment erhöll genom lagen den 15 maj 1903, i sammanhang med utfärdande af lag angående folkskoleväsendet i Stockholm, följande ändrade lydelse: »Skolrådet tillhör a) att utöfva den vård om och befattning med folkskolan, som enligt gällande författningar är åt skolrådet uppdraget; samt b) att förvalta egendom och medel, som stå under skolrådets vård». Samtidigt med den förändring af den allmänna kyrkostämmoförordningen, som betingades af folkbiblioteksinstitutionens införande, insköts genom lag den 16 juni 1905 i Stockholmsförordningen efter punkten a) en ny punkt b) af följande lydelse: »att, därest särskild styrelse för församlingsbibliotek ej finnes, handhafva förvaltningen och vården af sådant bibliotek»; hvarjämte förutvarande punkt b) bibehölls såsom punkt c).

Kyrkoråd och skolråd gemensamt tillkommer, dels enligt förutnämnda lag af den 6 april 1894 att, där organist- och klockarbefattning eller båda dessa befattningar enligt fattadt beslut skola vara med folkskollärartjänst förenade, upprätta förslag till de förenade tjänsterna, dels genom nådiga stadgan den 4 maj 1894, huru förfaras skall vid tillsättning af folkskollärartjänst jämte därmed förenade organist- och klockarbefattningar, att utsätta prof för dylika befattningar, dels ock genom förut omförmälda nådiga kungörelsen den 26 april 1895 att i afseende å sistnämnda förenade befattningar utfärda antagningsbevis.

Öfver de åtgärder, som på grund af förenämnda särskilda stadganden företagas af *kyrkoråd*, är enligt nu gällande lagstiftning rätt till klagan ej stadgad annat än i fråga om upprättande af förslag till organist- och klockarbefattningar. Besvär öfver sådant förslag får dock ej anföras, innan val ägt

rum och blifvit behörigen kungjordt; och gäller i öfrigt om dylika besvärs anförande hvad beträffande klagan öfver kyrkostämmas beslut är föreskrifvet. Samma föreskrifter gälla i fråga om besvär öfver åtgärder, som af kyrko- och skolråd gemensamt vidtagits för beredande af val till förenade folkskol-lärary-, organist- och klockartjänster.

I fråga om rätt till talan emot *skolråds* beslut finnes i nu gällande lagstiftning följande föreskrifter. Öfver olagligheter, begångna vid upprättande af förslag eller vid tillsättning af lärare i annan ordning än genom val får, enligt § 22 mom. 1 i folkskolestadgan, sedan valet eller tillsättningsåtgärden skett och behörigen kungjordts, besvär anföras hos domkapitlet inom den tid, som är stadgad för besvärs anförande öfver kyrkostämmobeslut. Vidare är i samma stadga § 32 medgifvet, att öfver skolråds beslut om lärares varning eller skiljande från befattningen besvär kunna af läraren, inom trettio dagar efter det han af beslutet erhållit del, anföras i den ordning, som är bestämd för besvär öfver val af lärare. Slutligen har i § 33 mom. 2 af folkskolestadgan, sådant detta lagrum lyder enligt nådiga kungörelsen den 17 november 1905, föreskrifvits, att öfver skolråds beslut om entledigande af biträdande lärare vid folkskola, samt lärare i småskola eller i mindre folkskola, besvär få anföras, på sätt som stadgas om ordinarie lärare i § 32.

Oaktadt således någon rätt till besvär öfver kyrkoråds och skolråds beslut ej funnits stadgad annat än i förut angifna undantagsfall, har dock i åtskilliga fall, som ej äro att hänföra till dessa, sådan rätt i praxis medgifvits, och sålunda anförda besvär hafva upptagits till pröfning såväl af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande och domkapitlet som i sista hand af Kungl. Maj:t. Sålunda har exempelvis klagan medgifvits öfver beslut af kyrkoråd, hvarigenom en person jämlikt § 29 i allmänna kyrkostämmoförordningen böt-fällts för underlåtenhet att hörsamma inkallelse inför kyrkorådet och vid vite förelagts att å annan dag inställa sig, öfver af kyrkoråd jämlikt ofvanberörda förordning den 11 december 1868 angående särskilda sammankomster för andaktsöfning meddeladt förbud för viss person att utöfva lärarverksamhet inom församlingen, öfver af kyrkoråd äkta make tilldelad varning för dess förhållande i äktenskapet, samt öfver af kyrko- och skolråd gemensamt företaget val af förvaltare utaf kyrkans och skolans medel.

Jag öfvergår nu till en redogörelse för det hufvudsakliga innehållet af de yttranden, som öfver Riksdagens skrifvelse i ämnet afgifvits af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande och de ecklesiastika konsistorierna.

Hvad då först beträffar *behovvet af den ifrågasatta lagstiftningen*, har flertalet af de hörda myndigheterna delat Riksdagens uppfattning om önskvärdheten af bestämmelser om forum och besvärstid för klagomål öfver kyrkoråds och skolråds beslut, om än åtskilliga af dessa myndigheter samtidigt betonat, att saknaden af dylika bestämmelser hittills icke synas hafva medfört några afsevärda olägenheter.

Endast två af de hörda myndigheterna hafva ställt sig tveksamma rörande behovvet af den ifrågasatta lagstiftningen.

Öfverståthållarämbetet har visserligen — under erinran att nådiga stadgan angående folkundervisningen i riket, på sätt jämväl förut omförmäلتs, innehölle föreskrift om besvärs anförande mot skolråds åtgöranden vid val af folkskollärare, äfvensom rörande varning och afskedande af dylik lärare, samt att nådiga stadgan angående folkundervisningen i Stockholm den 8 november 1901 i § 65 medgäfvde, att besvär mot öfverstyrelsens för folkskolorna i staden beslut jämväl i andra fall än i fråga om folkskollärares tillsättande, varnande och afskedande finge öfverklagas — uttalat, att öfverståthållarämbetet icke hade något att erinra mot att jämväl i stadgan angående folkundervisningen i riket infördes motsvarande bestämmelser. Men öfverståthållarämbetet förklarade därjämte att, då de föreställningar och varningar, som kyrkoråd ägde att meddela, icke vore att betrakta såsom straff, de lika litet som kallelse till inställelse inför kyrkorådet borde få öfverklagas. Skulle make äga att besvara sig först öfver kallelse till kyrkoråd och sedan öfver erhållen varning, samt yrkande om skillnad till säng och säte pröfvas af domstol först då dessa besvär blifvit i högsta instans afgjorda, lämnades för stort utrymme åt den, som önskade förhåla med sakens afgörande. Öfverståthållarämbetet, som gifvetvis saknade erfarenhet rörande de olika ärenden, som genom besvär öfver kyrkoråds beslut skulle kunna dragas under domkapitlets pröfning, vågade förty ej närmare uttala sig i fråga om befogenheten att hos domkapitel öfverklaga kyrkoråds beslut, men öfverståthållarämbetet funne icke anledning att förorda besvärsmått hos öfverståthållarämbetet eller annan Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande öfver kyrkoråds beslut.

Stockholms stads konsistorium fann icke stadganden i berörda syfte af behovvet påkallade, men förutsåg däremot uppståendet af åtskilliga olägenheter, därest sådana stadganden komme till stånd, hvarför konsistorium för sin del afstyrkte införandet af bestämmelser om rätt att öfverklaga beslut af kyrkoråd och skolråd.

Beträffande den ifrågasatta *besvärsmåttens omfattning* hafva de myndigheter, som öfver hufvud velat medgifva rätt till klagan, delat Riksdagens åsikt, att sådan rätt ej borde få förekomma, där kyrkorådets eller skolrådets verksamhet är af rent förberedande eller verkställande art. Utan att när-

mare inlåta sig på frågan, huruvida i öfrigt några inskränkningar i klagorättens omfattning borde föreskrivas — en fråga, som utförligare upptagits och behandlats af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västmanlands län och i Jämtlands län äfvensom åtskilliga domkapitel — hafva följande myndigheter tillstyrkt lagstiftning i ämnet hufvudsakligen i den af Riksdagen angifna riktning, nämligen öfriga länsstyrelser samt domkapitlen i Linköpings stift, i Strängnäs stift, i Göteborgs stift, i Kalmar stift, i Karlstads stift, i Härnösands stift, i Luleå stift och i Visby stift.

Angående rätta platsen för dylika bestämmelser, hvilken fråga ju på det närmaste sammanhänger med den om den föreslagna besvärsrättens omfattning, hafva däremot olika meningar gjort sig gällande, i det att några myndigheter ansett tillräckligt, att besvärsrätt medgäfves i vissa af de författningar, som tillerkänna kyrkoråd och skolråd särskilda befogenheter, medan de flesta synas vilja hafva besvärbestämmelserna införda i själfva kyrkostämmoförordningen. En af de hörda myndigheterna, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Hallands län, förordar till och med, att besvärbestämmelser skola finnas både i kyrkostämmoförordningen och i de särskilda författningarna.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västmanlands län har uttalat, att det icke borde ifrågasättas att i kyrkostämmoförordningen stadga någon allmän rätt till klagan öfver kyrkoråds och skolråds beslut, utan att dylika bestämmelser borde införas i de särskilda författningarna. I den allmänna kyrkostämmoförordningen borde blott intagas ett stadgande af motsvarande innehåll som det i § 78 uti nådiga förordningen om kommunalstyrelse på landet. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansåge nämligen, hvad först anginge de kyrkoråd tillkommande befogenheter, att dess befattning enligt § 22 i allmänna kyrkostämmoförordningen dels med frågor om oordning och oskick vid samt försummelse af gudstjänsten, om uteblifvande från läsförhör, om olydnad mot föräldrar och om vårdslösad barnauppfostran, samt dels med varden om kyrkans angelägenheter, icke borde betinga rätt att anföra besvär. Icke heller borde sådan rätt medgifvas beträffande kyrkoråds befattning med frågor om oenighet i äktenskap, om det än icke kunde förnekas, att den kyrkorådet härvidlag åliggande funktion kunde utöfvas på ett mindre välbetänt eller grannliga sätt. I själfva verket beslutade nämligen kyrkorådet intet uti sådana fall, utan rådet tjänstgjorde endast som vittne vid det förhör, ordföranden höll, och den varning, han å rådets vägnar meddelade. Hvad åter beträffade kyrkorådets uppgift i fråga om religionens och sedernas vård samt om förhindrande af vilseförande lärors spridande och af kyrklig tvedräkt och söndring, framhöll nämnda befallningshafvande, att kyrkorådet enligt förordningen den 11 december 1868 hade en på den enskildes

frihet ganska ingripande uppgift sig förelagd. Ett missriktadt nit och en allt för ensidig uppfattning af den kyrkliga frihet, vår lag medgäfvde, kunde härvid blifva kränkande för enskild man och hans trosförvanter. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande föreslog således, att i berörda förordning måtte införas rätt att öfverklaga ett af kyrkoråd meddeladt förbud för lärare att vidare inom församlingen hålla föredrag vid sammankomster för gemensam andaktsöfning. Såvidt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande kunde finna, förekomme icke i fråga om kyrkoråds funktioner några andra allmänna författningar, hvari besvärsmätt beträffande kyrkoråds beslut erfordrades. I fråga om skolråds beslut saknade lagen den 13 juni 1902 angående uppfostran åt vanartade och i sedligt afseende försummade barn och förordningen den 31 oktober 1873 angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning hvarje bestämmelse om besvär. Då det dock syntes Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande obestridligt, att skolrådets verksamhet i fråga om dessa viktiga ämnen borde kunna göras till föremål för öfverordnad myndighets pröfning, tillstyrkte Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, att i såväl folkskolestadgan som författningarna af år 1902 och år 1873 allmänna bestämmelser infördes om viss tid och ordning för öfverklagande af skolråds beslut.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län har i förhållande till förenämnda myndighet intagit en i viss mån afvikande ställning. Sagda befallningshafvande anför följande: Att den ifrågasatta besvärsmätten ej kunde sträcka sig till alla ärenden, som utgjorde föremål för kyrkoråds och skolråds behandling, vore uppenbart. Den borde alltså ej omfatta sådana beslut och åtgärder, som innebure allenast till kyrkostämman ingående utredningar eller förberedande utlåtanden i på kyrkostämmas afgörande beroende ärenden. Likaså torde ej heller beslut om framställningar och förslag till kyrkostämman i dylika ärenden böra vara föremål för besvär. Då ett beslut af sistnämnda slag ej innefattade något slutligt afgörande af ärendet, syntes det hvarken vara nödigt eller lämpligt, äfven om ett besvärsmätt förfarande därvid väl kunde tänkas, att anordna ett sådant. Ej heller torde det vara behöfligt eller lämpligt, att besvärsmätt ägde rum i de fall, då kyrkoråd eller skolråd handlade allenast såsom verkställare af kyrkostämmas beslut. Från möjligheten att öfverklaga syntes alltså böra uteslutas de kyrko- eller skolråds beslut och åtgärder, som innefattades i sista punkten af 22 § i nådiga förordningen om kyrkostämma m. m. den 21 mars 1862. Hvad däremot anginge den del af nämnda myndigheters verksamhet, som behandlades i 1 och 2 punkterna af nyssberörda paragraf, syntes något undantag med afseende på rätten att anföra besvär knappast vara erforderligt eller lämpligt i vidare mån än för de fall, då särskilda stadganden om besvär funnes meddelade. Det kunde visserligen ifrågasättas och hade äfven ifrågasatts, att

endast vissa, specifikt angifna ärenden skulle underkastas besväröförfarande. Men med hänsyn till det sväfvande och obestämda sätt, hvarpå särskildt kyrkorådets ifrågavarande befogenheter vore angifna, och den däraf härflytande svårigheten att öfverskåda hvad allt kunde rymmas under desamma, ansåge Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande det vara lämpligare att låta besväröförfarandet omfatta alla under förutberörda lagbestämmelser fallande beslut och åtgärder af kyrko- och skolråden, för hvilka ej särskildt undantag gjordes. Att vidare, såsom det äfven antydts, undantaga åtskilliga af de ärenden, som under ofvan nämnda punkter inbegrepes, t. ex. varning för oenighet inom äktenskap, ansåge Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ej heller nödigt eller lämpligt. Att en för eventuell äktenskapsskillnad grundläggande åtgärd af sådan betydelse som denna underkastades högre myndighets pröfning torde få anses riktigt. På grund häraf höll Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande före, att besvär borde få anföras öfver af kyrko- eller skolråd fattade beslut eller vidtagna åtgärder i samtliga de ärenden, som det, enligt 1 och 2 punkterna af förenämnda paragraf, tillkomme bemälda myndigheter att pröfva och afgöra, därvid dock borde lända till efterrättelse hvad i särskilda författningar kunde vara eller blifva stadgad rörande fullföljd af talan emot kyrkoråds eller skolråds beslut.

Den uppfattning, som fått sitt uttryck i Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes i Västmanlands län förut omförmälda yttrande, nämligen att rätta platsen för de ifrågasatta besväröförfarandena är i förberörda specialförfattningar, synes delas af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län, som dock förordar klagorätt öfver hvarje själfständigt beslut enligt dessa författningar af kyrkoråd och skolråd, hvaremot samma ämbetsmyndighet i Gäfveborgs län äfvensom domkapitlet i Växjö närmast synas ansluta sig till hvad befallningshafvanden i Jämtlands län anfört.

Öfriga myndigheter, som öfver hufvud taget vilja medgifva besväröförfarande uti nu ifrågavarande afseenden, intaga i allmänhet i mer eller mindre mån en mellanställning till de ståndpunkter, som uppställts af befallningshafvanden uti Västmanlands och uti Jämtlands län.

Beträffande frågan, huruvida klagan borde få föras öfver beslut af kyrkoråd, hvarigenom någon jämlikt § 29 i allmänna kyrkostämmoförordningen och § 31 i motsvarande förordning för Stockholm inkallats inför kyrkorådet, eller hvarigenom någon blifvit tilldelad varning, hafva meningarna därom varit mycket delade. Medan, förutom Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län och domkapitlet i Växjö, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Uppsala län, i Hallands län samt i Göteborgs och Bohus län ansett klagan böra medgifvas öfver dylika inkallelser, särskildt som kyrkorådet i ty fall äger ådöma böter och förelägga viten, en uppfattning, som äfven synes delas af domkapitlet i Lund, hafva däremot åtskilliga andra

domkapitel intagit en motsatt ståndpunkt. Så framhålles af domkapitlet i Uppsala, att inkallande och varnande af oeniga makar icke borde få försinkas genom besvär och att sådana åtgärder af kyrkoråd och skolråd som förmaningar och varningar, hvilka endast vore af religiös och moralisk art och icke inverkade något på det bedömande af personer, som uttrycktes genom prästbetyg, icke heller borde få öfverklagas. Till sådana åtgärder hörde exempelvis varningar för någon särskild last eller på annat sätt framträdande ogudaktigt och oordentligt lefverne, särskildt inkallande och varnande af personer, som lefde i konkubinät. Vidare borde sådan af kyrkoråd meddelad varning, som omförmäldes uti § 51 i gällande folkskolestadga, icke få dragas till högre forum. — Domkapitlet i Skara har i denna punkt intagit en liknande ställning och ansett, att sådana föreställningar och varningar, som det enligt § 28 i allmänna kyrkostämmoförordningen och § 30 uti motsvarande förordning för Stockholms stad tillkommer kyrkoråd att gifva, äro af den grannliga, själavårdande karaktär, att denna kyrkorådets verksamhet skulle äfventyras och dess auktoritet undergräfvad, om besvär rätt i sådana fall vore medgifven. — Äfven domkapitlet i Västerås har ansett olämpligt att i ty fall medgifva besvär rätt, liksom domkapitlet ansett det ligga i sakens natur, att varning jämlikt § 51 i folkskolestadgan ej bör få öfverklagas.

Beträffande frågan om rätt att besvara sig öfver af kyrkoråd jämlikt nådiga förordningen den 11 december 1868 meddeladt förbud att i egenskap af lärare hålla andliga föredrag inom församlingen hafva jämväl olika meningar försports. Samtliga Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, som uttalat sig härutinnan, äfvensom domkapitlen i Skara, Lund och Växjö synas dock vilja medgifva besvär rätt i detta afseende. Af öfriga domkapitel har endast det i Västerås yttrat någon mening i denna särskilda punkt och därvid afstyrkt rätt att klaga på den grund, att den verkställande myndigheten i detta fall tillhör annan offentlig myndighet, mot hvars åtgärd därutinnan besvär enligt lag kan anföras.

Domkapitlet i Lund samt hofkonsistorium hafva dessutom uttalat, att i följande fall klagan öfver kyrkoråds beslut icke borde få föras, nämligen öfver upplåtande af kyrka för annat än därmed afsedt ändamål, öfver anställande och entledigande af vikarier för klockare, kyrkosångare, organister och andra kyrkobetjante samt öfver vitsord om aflagda prof och tjänstgöringsbetyg åt nämnda kyrkobetjante.

Beträffande klagan öfver skolråds beslut har domkapitlet i Uppsala anført, att åtgärder, som omförmälas i § 24 mom. 1 och mom. 2 i gällande folkskolestadga, vore af sådan natur, att tillåtelse till deras öfverklagande skulle medföra allt för stora olägenheter, delvis skada och, hvad mom. 2 anginge, för stort intrång på husfäders rätt.

Domkapitlet i Västerås har jämväl ansett, att skolråds beslut angående

antagande af vikarierande och extra ordinarie m. fl. lärare icke borde få öfverklagas.

Slutligen hafva domkapitlet i Lund och hofkonsistorium hemställt, att talan icke skulle få fullföljas mot beslut af skolråd angående användande af skollokal för annat än afsedt ändamål, angående entledigande af de i § 24 mom. 1 och mom. 3 samt § 25 i folkskolestadgan omförmälda lärare och lärarinnor, med undantag dock för sådana fall, som nämnas i § 33 mom. 2 af samma stadga, vitsord öfver aflagda prof af och tjänstgöringsbetyg åt folkskolans lärare samt angående åtgärder enligt § 14 mom. 1 och mom. 2, § 22 mom. 4 och mom. 6, § 36 mom. 2 och § 41 i folkskolestadgan.

Endast fyra af de hörda myndigheterna hafva yttrat sig i frågan *hvem besvärsrätt må tillkomma*. I detta afseende har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Älfsborgs län uttalat, att besvär borde få anföras af medlem af församlingen eller af annan, hvilkens enskilda rätt af beslutet berördes.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län har — under erinran, att ändamålet med besvärsrätten enligt motiverna för Riksdagens hemställan skulle vara att utgöra ett skydd för den enskilde med afseende å förhållanden, som berördes af kyrko- och skolrådets ifrågavarande beslutanderätt — föreslagit, att besvärsrätten skulle inskränkas till den eller dem, hvilkas enskilda rätt af det ifrågavarande beslutet i ett eller annat afseende berördes.

Domkapitlet i Skara har velat medgifva besvärsrätt dels åt församlingsmedlem och lekman, som förbjudits att inom församlingen uppträda med andliga föredrag, dels åt af skolrådet antagen lärare eller lärarinna, som blifvit af skolrådet från sin tjänst entledigad, dels ock åt församlingsmedlem i fråga om andra öfverklagbara beslut af kyrko- eller skolråd.

Slutligen har domkapitlet i Växjö ansett besvärsrätten böra vara inskränkt till de personer, hvilkas rätt af besluten berördes, och till ledamöter af de beslutande myndigheterna själfva.

Såsom bekant kan kyrkostämmas beslut öfverklagas endast i de fall, att den klagande tilltror sig kunna visa, att beslutet kränker hans enskilda rätt eller eljest hvilar på orättvis grund, eller att det icke i laga ordning tillkommit, eller att det står i strid med allmän lag eller författning, eller annorledes öfverskrider deras befogenhet, som beslutet fattat.

De myndigheter, som yttrat sig i afseende å grunderna för de besvär, som borde tillåtas emot kyrko- och skolråds beslut, hafva ansett, att besvärsrätten icke borde gå utöfver de nu omnämnda fallen, hvarjämte en del af de hörda myndigheterna, däribland, såsom förut anmärkts, Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län, vilja inskränka besvärsrätten till det fall, att enskild rätt däraf kränkes.

I fråga om *forum för besvären* har i allmänhet uttalats den mening, att efter målets beskaffenhet besvären borde, i enlighet med de för besvär öfver kyrkostämmas beslut stadgade grunder, anföras hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande eller domkapitel. Skiljaktiga meningar hafva uttalats af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län, som ansett, att besvären borde anföras hos kyrkostämman, af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gottlands län, som ansett, att besvären borde, allt efter ärendets beskaffenhet, prövas af kyrkostämman, domkapitlet eller Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande, af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län samt domkapitlen i Skara och Karlstad, hvilka myndigheter föreslagit, att besvären alltid borde gå till domkapitlet, samt af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län, som ansett, att besluten borde få öfverklagas, kyrkoråds hos domkapitlet och skolråds hos Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande.

I fråga om *besvärstid* och, där denna skall räknas från tiden för delgifningen, sättet för denna hafva olika åsikter yppat sig. De flesta af de hörda myndigheterna hafva hänvisat till motsvarande stadganden i allmänna kyrkostämmoförordningen. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands län föreslår emellertid en besvärstid af trettio dagar efter beslutets fattande. Befallningshafvanden i Kronobergs län anser lämpligt, att besvärstiden fastställas »jämförelsevis kort». Samma myndighet i Gottlands län har anfört, att tiden för besvärs anförande hos de olika myndigheterna — kyrkostämman, domkapitlet eller Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande — syntes böra vara icke blott en och samma, utan äfven den i sådant afseende i allmänhet förekommande eller den, som stadgas i nådiga förordningen den 14 december 1866 angående ändring af gällande stadganden om tid för besvärs anförande i mål, som handläggas af förvaltande myndigheter och ämbetsverk. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kristianstads län, som ansett besvärstiden böra, liksom för klagan öfver kyrkostämmobeslut, fastställas till trettio dagar samt räknas från delfäendet, har vidare uttalat, att det icke torde anses erforderligt, att kyrkoråds och skolråds beslut, hvilka icke hade samma allmängiltiga betydelse som kyrkostämmobeslut, skulle, såsom beträffande dessa senare stadgats, från predikstolen i församlingens kyrka uppläsas. Det syntes, enligt Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvandes åsikt, vara tillfyllestgörande, att föreskrift meddelades därom, att en hvar, som det åstundade, ägde att taga afskrift af kyrkoråds och skolråds protokoll äfvensom att utan lösen få af ordföranden bestyrkt såväl afskriftens riktighet som dagen för densammas utlämnande. Då besluten berörde vissa enskilda personer, borde det åligga ordföranden föranstalta,

att beslutet blefve vederbörande delgifna, på det verkställighet af desamma icke måtte uppehållas. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län har ansett en mycket kort besvärstid böra stadgas. Befallningshafvanden i Älfsborgs län, som delat den af flertalet hörda myndigheter uttalade uppfattning, att besvären skulle anföras inom den i 41 § allmänna kyrkostämmoförordningen angifna tid, har däremot icke föreslagit någon föreskrift om offentliggörande af kyrko- eller skolråds beslut, och har i detta ämne vidare anfört följande. En dylik föreskrift kunde visserligen vara önskvärd för vinnande af en bestämd tidpunkt, från hvilken besvärstiden skulle räknas. Kyrko- eller skolråds beslut kunde emellertid i åtskilliga fall vara af den natur, att deras publicerande skulle vara föga tacknämligt för enskilda personer, som af dem berördes; och fastän genom underlåtenhet att fastställa beslutens publikation den olägenheten skulle fortvara, att beslutet för obestämd tid kunde blifva i saknad af formlig laga kraft, syntes dock denna olägenhet vara jämförelsevis ringa mot den, som af deras framtvingna publicerande kunde följa. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Värmlands län har däremot föreslagit, att till § 32 i kyrkostämmoförordningen borde göras ett tillägg af innehåll, att protokoll öfver sådana beslut af kyrkoråd och skolråd, emot hvilka enligt kyrkostämmoförordningen talan finge särskildt föras, skulle från predikstolen uppläsas i enahanda ordning, som i § 17 vore stadgad om kyrkostämmas protokoll. Äfven Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Västerbottens län har uttalat den åsikt, att, då klaganden borde anses hafva undfått del af beslutet den dag, då detsamma efter verkställd justering offentligen upplästs från predikstolen, den bestämmelsen måtte meddelas, att det justerade protokollet skulle nästa sön- eller helgdag, då gudstjänst hölles, från predikstolen uppläsas. Domkapitlet i Lund har föreslagit, att, sedan kyrkoråds eller skolråds beslut, hvaröfver besvär finge anföras, blifvit justeradt, borde nästa sön- eller helgdag, då gudstjänst hölles, från predikstolen kungöras, att beslut uti ifrågavarande ärende blifvit fattadt, och att del af samma beslut kunde erhållas hos vederbörande ordförande. En hvar, som det åstundade, borde äga att af protokollet öfver sådant beslut taga afskrift och att utan lösen få afskriftens riktighet af ordföranden bestyrkt. Klaganden borde anses hafva af beslutet erhållit del den dag, då detsamma blifvit på nyss angifvet sätt offentligen kungjordt. Domkapitlet i Göteborg har föreslagit besvärstiden till högst tjuguen dagar efter det kyrko- eller skolråds beslut blifvit justeradt eller, om det rörde enskild person, blifvit denne delgifvet. Domkapitlet i Karlstad har ansett besvärstiden, hvilken borde blifva densamma som för kyrkostämmobeslut, böra räknas från beslutets offentliga kungörande eller, där det anginge enskild person, från den dag, då beslutet blifvit honom delgifvet. Domkapitlet i Luleå har förordat, att kyrkoråds och skolråds beslut

skulle delgifvas genom publicering på samma sätt som kyrkostämmobeslut, såvida de ej anginge enskilda personer och på grund däraf borde delgifvas genom protokollsutdrag eller annorledes.

Riksdagen har, såsom jag förut nämnt, i sin skrifvelse ifrågasatt, att vid en blifvande lagstiftning i ämnet borde tagas i öfvervägande, huruvida icke i vissa fall, där besvärsrätt medgåfves, bestämmelse borde meddelas därom, att *beslutet, trots anförda besvär, finge gå i verkställighet.*

I detta afseende hafva de flesta af de hörda myndigheterna uttalat den åsikt, att kyrkoråds och skolråds beslut borde gå i verkställighet, såvida ej af öfverordnad myndighet annorlunda förordnades. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Kronobergs län har dock framhållit, att, om besvärstiden, såsom denna myndighet föreslagit, toges jämförelsevis kort, något stadgande i berörda afseende ej erfordrades. Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Gottlands län har uttalat, att dylik bestämmelse borde göras beroende af beslutets art och beskaffenhet och icke af iakttagandet utaf några meddelade, mer eller mindre formella föreskrifter. En från de hörda myndigheterna i öfrigt fullständigt afvikande ställning intages i denna punkt af länsstyrelsen i Gäflehorgs län, som uttalat den uppfattning, att om besvär anförts, det borde få anstå med verkställighet af öfverklagade beslutet, tills frågan blifvit slutligen afgjord.

I afseende å behovet af den ifrågasatta lagstiftningen delar jag den af Riksdagen och de flesta af de i ärendet hörda myndigheter uttalade uppfattning. Äfven om praxis småningom utvecklats sig därhän, att rätt till klagan medgifves i åtskilliga fall, där lag och författning icke föreskrifva detta, måste dock saknaden af uttryckliga bestämmelser i berörda afseende betraktas som en brist i lagstiftningen, i synnerhet som just frånvaron af dylika bestämmelser i enskilda fall lätt skulle kunna föranleda till det antagandet, att besvärsrätt icke förefinnes. Med hänsyn därtill att de befogenheter, som gällande lag och författningar tillerkänna kyrkoråd och skolråd, i sina verkningar ofta nog äro af ingripande betydelse för den enskilda och stundom äfven nära beröra församlingens intressen, måste ett sådant sakernas tillstånd anses betänkligt.

Att, såsom från några håll föreslagits, åtnöja sig med att i vissa författningar för där förekommande fall införa stadgande om rätt till besvär, synes mig icke göra tillfyllest. De befogenheter, som enligt allmänna kyrkostämmoförordningen tillkomma kyrkoråd och skolråd, äro nämligen, såsom ock af en i ärendet hörd myndighet påpekats, så pass allmänt angifna,

särskildt i fråga om kyrkoråds behörighet, att i specialförfattningar införda besvärstadganden tydligen icke skulle täcka alla de fall, som kunna inrymmas under kyrkostämmoförordningens bestämmelser. Härtill kommer, att den enligt § 29 i samma förordning och § 31 i motsvarande förordning för Stockholm kyrkoråd tillerkända befogenhet att döma till böter och förelägga viten uppenbarligen är af beskaffenhet att påkalla ett stadgande om rätt att anföra besvär. För öfrigt synes det mig leda till förenkling af frågan, om den löses genom ett allmänt stadgande i sistberörda två författningar, där ju kyrkoråds och skolråds befogenheter i sina hufvuddrag finnas angifna.

Hvad angår den allmänna omfattningen af den rätt att anföra besvär, jag sålunda anser nödigt föreslå, ansluter jag mig i allo till det uttalande, som därutiinnan gjorts af Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande i Jämtlands län. Detta innebär, att besvär icke böra få anföras öfver sådana beslut, som äro af rent förberedande eller verkställande art — en uppfattning, hvarom alla varit ense — men att i öfrigt besvärsrätten icke skulle göras till föremål för inskränkningar. Vål må det vara sant, att de befogenheter, som tillkomma särskildt kyrkoråden, ofta nog äro af öfvervägande religiös eller sedlig art och äsyfta att genom förmaningar och lämpor inskrida mot ogudaktigt eller sedeslöst lefverne, men den möjligheten är dock icke utesluten, att ett dylikt inskridande, som ju kan stegras ända till en uttrycklig varning, skulle kunna tillgripas utan tillräckliga skäl och sålunda mera skada än gagna. Det synes mig därför icke böra betagas den, som gjorts till föremål för en sådan åtgärd, att bringa rättmätigheten eller lämpligheten af densamma under högre myndighets pröfning. Visserligen kan, hvad särskildt beträffar varning af oeniga makar, äfven ur rent praktiska skäl ifrågasättas, huruvida också i detta fall klagorätt bör medgifvas. Den invändningen, att en tredskande make genom anförande af besvär skulle kunna obehörigen fördröja skilsmässoprocedurens fortgång, kan ju icke utan vidare afvisas. Men då, såsom jag förut påpekat, praxis redan nu erkänner en dylik klagorätt, samt därtill kommer, att själfva varningsåtgärden, såsom enligt lag utgörande en väsentlig förutsättning för skilsmässas ernående, måste anses vara af största vikt för den enskilde, har jag icke ansett mig böra i denna punkt föreslå ett undantag från den allmänna regeln.

Jag öfvergår härefter till frågan hvem besvärsrätt bör tillkomma. Härutiinnan hafva, såsom af det förut sagda framgår, olika meningar försports. Gifvet synes mig dock vara, att i främsta rummet klagorätt bör tillerkännas den, hvars enskilda rätt beröres af ett fattadt beslut, han må nu vara församlingsmedlem eller icke. Af motiven till Riksdagens hemställan i ämnet synes ock framgå, att Riksdagen främst äsyftat, att genom den ifrågasatta

lagstiftningen skydd skulle beredas den enskilde med afseende å de förhållanden, som beröras af kyrko- och skolrådets ifrågavarande beslutanderätt. Om således härutinnan en utvidgning måste ske utöfver hvad allmänna kyrkostämmoförordningen stadgar i fråga om öfverklagande af kyrkostämmobeslut, nämligen att klagorätt endast tillkommer församlingsmedlem — någon dylik inskränkning förekommer icke i motsvarande förordning för Stockholm — torde dock i öfrigt icke föreligga tillräckliga skäl att ifråga om öfverklagande af kyrkoråds och skolråds beslut frångå hvad berörda författningar stadga beträffande besvär rätt öfver kyrkostämmobeslut. Jag har därför i de framlagda förslagen så mycket som möjligt anslutit mig till hvad gällande lag uti nu ifrågavarande hänseende stadgar angående rätt att öfverklaga kyrkostämmas beslut, och föreslår sålunda, dels beträffande allmänna kyrkostämmoförordningen, att klagorätt öfver kyrkoråds och skolråds beslut medgifves församlingsmedlem i samma utsträckning som öfver kyrkostämmas beslut och därjämte icke-församlingsmedlem, hvilkens enskilda rätt blifvit kränkt af ett fattadt beslut, dels ock ifråga om motsvarande förordning för Stockholm, att hvad som där stadgats om klagan öfver kyrkostämmas och kyrkofullmäktiges beslut äfven skall gälla om besvär öfver beslut af kyrkoråd och skolråd.

I afseende å forum och tid för besvären finnes, enligt mitt förmenande, ingen anledning att frångå de för klagan öfver kyrkostämmobeslut bestämda grunder, en ståndpunkt, som äfven intagits af de flesta i ämnet hörda myndigheter. Vid sådant förhållande erfordras emellertid ett stadgande om sättet för delgifning af besluten, och synes mig detta i allmänhet lämpligast kunna ske genom uppläsning från predikstolen, såsom ock från några håll förordats. Från offentliggörande på dylikt sätt böra dock af grannlagenhetshänsyn undantagas sådana beslut, som uteslutande röra enskilds förhållande, och har jag därför i fråga om dessa föreslagit, att desamma genom ordförandens försorg skola delgifvas genom protokollsutdrag.

Såsom ofvan nämnts har Riksdagen i sin skrifvelse ifrågasatt, huruvida icke bestämmelse borde meddelas därom, att kyrkoråds och skolråds beslut finge gå i verkställighet utan hinder af anförda besvär, därest icke af högre myndighet annorlunda förordnades. Att en sådan bestämmelse är nödvändig och lämplig, synes mig uppenbart. Den tanke, som ligger bakom ett sådant stadgande, har för öfrigt, hvad klagan öfver kyrkostämmas beslut angår, redan tagit sig ett uttryck i bestämmelsen i § 42 af allmänna kyrkostämmoförordningen och § 44 af Stockholmsförordningen. Med den affattning, de af mig föreslagna nya bestämmelserna uti § 41 af förstnämnda författning och § 43 i den senare förordningen skulle erhålla, påkallas emellertid ingen ytterligare ändring i det af Riksdagen framhållna syfte. De nuvarande stadgan-

dena i berörda § 42 och § 44 komma nämligen att omfatta äfven beslut af kyrkoråd och skolråd.

I enlighet med hvad jag sålunda anført, har jag låtit inom ecklesiastikdepartementet utarbela förslag till lagar om ändrad lydelse af §§ 32 och 41 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 samt §§ 34 och 43 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863.»

Departementschefen uppläste härefter berörda inom ecklesiastikdepartementet utarbetade lagförslag och hemställde, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att antaga desamma.

På tillstyrkan af statsrådets öfriga ledamöter behagade Hans Maj:t Konungen i nåder bifalla hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflåtas af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

A. I. Lindhagen.
